

כ"ב באייר תשס"ט, 16.05.09
גיליון מס' 156

פרשת בהר בחוקותי

היובל – החוק והמנגינה

מאת הרב עמית קולא, קיבוץ עלומים

פרשת בהר, המציעה את החוקה החברתית-כלכלית של המדינה הישראלית, מעמידה במרכזה את עקרון היובל – שנת החמישים. על אף שהיובל מגיע רק אחר שבע שביעיות הלכותיו עומדות במרכז המבנה הכלכלי ומקרינות עליו באופן קבוע לאורך השמיטות, בין יובל ליובל. כל עסקת קרקעות וכל חברת כוח אדם מושפעות מחוקת היובל. עקרונות החוקה פשוטים: יסודות הצדק מבוססים על הגבלת הבעלות וצמצום מגוון העסקאות האפשריות ביחס לשני המשאבים המרכזיים של חיי הכלכלה: אמצעי היצור (קרקעות) וכוח העבודה (אדם). בתחום זה היובל עושה מהפכה גמורה: אין בו רק הפסקה של שנה בבעלות הקרקע כבשמיטה (הפסקה, שאמנם במידה חלקית גם משחררת את האדם, כפי שנרמז "…ולשכירך…") אלא בטול גמור של הסדרים הישנים: שיבת הקרקעות ושחרור האדם. תהליך זה מעוגן היטב בשדה הסמנטי של הפרשה: חזרה 7 פעמים על השורש ש.ו.ב – לאחוזת (13) למשפחה (5) אל הבית (3) ואל האב (1). זאת תוך הדגשה על השותפות (עמך – 10).

זהו הרובד החוקי של הפרשה, המרמז גם לאידיאולוגיה החברתית העומדת בשורשה. אולם יש בפרשה גם פן רומנטי המציע את עקרונותיה במרומז ובשפה רכה.

כך אומר המדרש (במדבר רבה פרשה כג יא):

”זאת הארץ אשר תפיל לכם לְכֶם בְּנַחֲלָה (במדבר לד ב), מהו לכם? לכם היא ראויה!

משל למלך, שהיו לו עבדים ושפחות והיה משיא לעבדיו שפחות מן אוסיא (- משפחה) אחרת ולשפחותיו עבדים מן אוסיא (- משפחה) אחרת. עמד המלך וחשב בדעתו אמר העבדים שלי והשפחות שלי מוטב שאשיא עבדי לשפחותי שלי לשלי.

כך כביכול אמר הקב"ה, הארץ שלי שנא' (תהלים כד): לה' הארץ ואומר: כי לי הארץ וישראל שלי הם, שנאמר (ויקרא כה): כי לי בני ישראל עבדים – מוטב שאנחיל ארצי לעבדי: שלי לשלי, לכך נאמר זאת הארץ אשר תפיל לְכֶם בְּנַחֲלָה.

המדרש מבקש לחדד את המותאמות שבין ארץ ישראל לעם ישראל. אולם, מותאמות זו לא נבנית באופן ישיר וטבעי, היא עוברת דרך מתווך: הקב"ה. העם והארץ של ה' ועקב כך יש מקום 'להשיאם' זה לזו.

דבריו אלו של המדרש נסמכים לתופעה לשונית חשובה בפרשת השבוע. המילה 'לכם' מופיעה בפרשה 9 פעמים. לעומתה מופיעה המילה 'לי' פעמיים – לי הארץ, לי בני ישראל...

הפרשה כולה עוסקת בתשתית הכלכלית והחברתית עליהם: כפון הסדר החוקי בארץ. עניני נכסים, עניני מעמדות חברתיים-כלכליים ועוד. המפתח, כך מבקשת התורה להציע, לחיי עם וארץ היא ההכרה הדתית שאמצעי היצור ומשאביו (הקרקע) וכוח העבודה (הפועלים-האנשים) הם של הקב"ה: לי הארץ, לי בני ישראל עבדים. על רקע זאת יש לנהוג בכבוד הראוי הן בארץ ('לא תמכר לצמיתות', 'של נעלך מעל גגלך' - יהושע ה') והן בעם ('לא ימכרו ממכרת עבד'). המתח שבין 'לכם' לבין 'לי' – מתח מדומה הוא...

התורה ברמזי לשונה מבקשת לראות גם את המושפלים שבעם – אלו הנמכרים לגוי, כבני מלכים. שכן התורה מצווה ביחס אליהם [ויקרא כה (מא), נד]: ואם לא יגאל בגלה ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו:.... ביטוי זה: 'הוא ובניו' מופיע בתורה פעמיים נוספות. בסיומה של פרשת המלך (דברים פרק יז פסוק כ): 'למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל'. וביחס לכהנים הנבחרים (דברים פרק יח פסוק ה): 'כי בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך לעמד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים'.

ללמדך שכל ישראל בני מלכים הם – כי לי בני ישראל עבדים – ועבדו של מלך, מלך הוא...

הרב עמית קולא הוא רב קיבוץ עלומים ושותף בבית המדרש לסטודנטים באוניברסיטת בן גוריון. בעבר כיהן כראש ישיבת עין צורים, והיה שותף בבית המדרש של הגרעין התורני בלוד.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039